

Reg. No. 266

540

॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

भावात्मक सूक्ष्म
प्रातःसंध्याः

लेखक—
सुंदरदास वीरभाट
अ-निध.

दि. ००-००

99256

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય.

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૪૬૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ભાવિકા ૨૩૬૫ પ્રાત: સંધ્યા

વિષય પરરરર: ૪૪૪

॥ श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ॥

॥ भावात्मक सूक्ष्म प्रातःसंध्या ॥

Short and effective Morning Prayer
for
The Twice born Vaishnavas.

योऽधीतेऽहन्य हन्ये तां स्त्रीणि वर्षाण्य तन्द्रितः ।
सब्रह्म परम्येति वायुभूतः स्व भूर्तिमान् ॥

મ. અ. ૨ શ્લોક ૮૨.

ભાવાર્થ:—જે પુરુષ આગસનો ત્યાગ કરી, ત્રણ વર્ષ સૂધી વિધીપૂર્વક સત્તેમ ગાયત્રી ગાન કરે છે, તે વાયુરૂપ થઈ શકે છે એટલે મરણમાં આવે ત્યાં જઈ શકે છે. આકાશના જેવો વ્યાપક થઈ શકે છે અને પરબ્રહ્મને પામે છે.

લેખક તથા પ્રસિદ્ધકર્તા:

મહારાજ સુન્દરદાસ વીરભાનુ

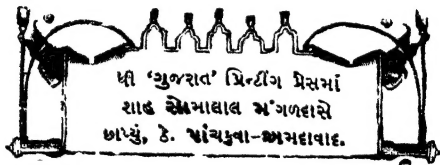
સુન્દરનિવાસ, ઠકુ-સિંધ.

સન ૧૯૨૪.] પ્રત ૧૦૦૦ [સંવત ૧૯૮૦.

ક્રીંમત ૦-૨-૦.

૧૨૨૧

૧૧૪૬૯



। श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ।

ઉપોદ્ધાત.

પ્રથમાવૃત્તિ.

ધૈર્ય પ્રણીત વેદોક્ત સંસ્કારને પામેલા એવા ઉત્તમોત્તમ
બુદ્ધિ સમ્પન્ન આર્થ દ્વિજેને વિદિતજ છે કે સંઘ્યાવંદન કર્યા
વિના ઉપનયન સંસ્કારવાલો પુરૂષ શૂદ્રત્વને પામે છે. પરમાત્મા
ની કૃપાથી અને સત્પુરૂષોની પ્રેરણાથી હમણાં દ્વિજ જ્ઞાતિમાં
સંઘ્યાવંદન કરવાની કિંચિત્ ધરછા પ્રકટી નીકળી છે જેને વૃત્ત
કરવા વિવિધ પ્રયત્નો પણ થઈ રહ્યા છે.

પ્રિય વાંચક ! આ તમોગુણ પ્રધાન કળિકાળમાં મનુષ્યોને
અવકાશ ઘણો નહિ મળવાને લીધે પ્રમાણુ ભૂત એવી “ સૂક્ષ્મ
સંઘ્યા ” તેઓને શીખડાવવાનું શુભ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. જેથી
તેઓ પ્રસન્ન ચિત્તવડે કંટાળા વગર સંઘ્યારંભ કરે અને એવી
રીતે તેઓની મનોવૃત્તિ એવા પરમાવશ્યક કર્તવ્યમાં સંલગ્ન
થવાથી બુદ્ધિ નિર્ભળ થઈ શકશે. શ્રીકૃષ્ણ કૃપાવડે એવી બુદ્ધિ
શોધક સૂક્ષ્મ સંઘ્યા શીખડાવવાનું શુભ પ્રયત્ન વૈ. ચ. જે.
પુષ્ટિમાર્ગીય પુસ્તકાલય કઠામાં થઈ રહ્યું છે. ઘણા પુરૂષોનો
એવો વિચાર થયો કે આ સૂક્ષ્મ સંઘ્યા ત્રંધાકારે ખાહેર પ્રકટ
થાય તો ઘણાઓને લાભ થાય. એજ ઉદ્દેશથી આ સંઘ્યાત્રંધનું
અવતરણ કરવામાં આવ્યું છે.

મહારાજ સુંદરદાસ વીરભાનુ.

બીજી આવૃત્તિ.

સુસ વાંચક ! જરા ધ્યાનપૂર્વક નીચેના શબ્દો ઉપર પોતાના નેત્રો સ્નેહ સાથે સ્થિર કરી, આ દિવ્ય-વાક્ય-રસાયણ-હૃદયમાં ઉતારજે અને તે વાક્યો ઉપર વિચાર ચલાવી પછી તમારી યોગ્યતાના પ્રમાણમાં નિશ્ચય બળથી તમારી ઈચ્છા-જ્યોતિ જગાવી વર્તાણુંક કરવા કટિબદ્ધ થશો તો પોતે પોતાની વર્તમાન અને ભવિષ્ય પ્રજાને સ્વસ્થ, આરોગ્ય, આયુષ્યમાન, શ્રીસમ્પન્ન બનાવવા સમર્થ થયા વિના રહેશે નહિ.

ભારત વર્ષ આખા ભૂમંડળમાં પવિત્ર ભૂમિ છે અને ભારત-વાસી આર્ય પ્રજા સૃષ્ટિમાંહેની સર્વ પ્રજાઓ કરતાં સંસ્કારી સર્વ હુન્નર કળાઓમાં સંપૂર્ણ રીતે પ્રવીણ હતા. તે ઉત્તમોત્તમ પ્રજાના આપણે સંતાન છીએ પરંતુ પ્રજાની સર્વોત્તમતા તેની સર્વોત્તમ બુદ્ધિ ઉપર આધાર રાખે છે; અને સર્વોત્તમ બુદ્ધિ સંધ્યાસેવન વિના અશક્ય છે. કારણ કે વેદ સર્વ વિદ્યાનો ભંડાર છે અને સંધ્યાના મંત્રો મન્ત્રદટ્ટા મહર્ષિઓએ વેદોમાંથી તારવી કાઢ્યા છે. તેથી સંધ્યા કરવાથી વેદાધ્યયન જોટલું કળ મળે છે એટલે સંધ્યાવંદનથી સર્વોત્કૃષ્ટ બુદ્ધિ થાય છે.

પણ હમણાં ઉલટો પ્રવાહ પડેવા માંડ્યો છે. આપણી પ્રવૃત્તિ આપણી બુદ્ધિને સર્વોત્તમ કરવા કરતાં મલીન કરવાના સાધનો તરફ ઘણુંજ વલણ કરે છે; આપણે સર્વ લક્ષ દ્રવ્ય સંપાદન કરવામાં અને ક્ષણિક લૌકિક વિદ્યા તરફ કેદ થયેલા છે તેથી ધર્મહાની થઈ રહી છે.

પ્રિય વાંચક ! આપણે જાતિ સ્વભાવ ખિલકુલ તેથી નથી માત્ર પર-પ્રજના સંસર્ગદોષથી આપણને અપવિત્ર કેરું ચડે છે. તેથી આપણે ધર્મથી વિમુખ થઈએ છીએ. તેથી કૃપા કરી જનશૂન થઈ આપણા પૂર્વજોના અમૃત ધન સંઘ્યાને ગ્રહણ કરે ! ! !

પહેલી આવૃત્તિની નકલો ખપી જવાથી તેની ઘણી માગણી થવાથી આ નવા ઉપોદ્ધાત સાથે આ બીજી આવૃત્તિ પ્રકટ કરી છે તેનો આદરપૂર્વક ઉપયોગ કરશે તો તમારા શૃંગારશ્રમામાં રિશ્તિસિદ્ધિ ચુકત ફેવી બળ વિરાજમાન થશે એમ નિશ્ચય કરી જણાવેશો.

મહારાજ મુંદરદાસ વીરભાવુ.

સંઘ્યાકૃણ દર્શન.

૧. શારીરિક આરોગ્યતા.
૨. સર્વોપરિ બુદ્ધિ.
૩. ધન, ધાન્ય અને સર્વ કુચ્ય સંપત્તિઓના વચ્ચમાં જીવાત્માનું આકર્ષણ.
૪. આયુષ્યની વૃદ્ધિ.
૫. વેદ રહસ્યની સ્વાભાવિક રીતે હૃદયમાં સ્ફૂર્તિ.
૬. શ્રી પરમાત્માનો સાક્ષાત્ અનુભવ.

ઉપરોક્ત સંઘ્યા કૃણ સંઘ્યા કરનારાઓને પ્રાપ્ત થયે છે, થાય છે અને થશે. પણ એકાગ્ર ચિત્તથી વિધિપૂર્વક અને મંત્રોના અર્થનું અભ્યાસ કરનારાઓને થશે. મંત્રોનો અર્થ હૃદયમાં આરંભ થાય તે માટે આ ગ્રંથમાં શબ્દાર્થ પણ આપ્યો છે.

એક એક મંત્રનું ઉચ્ચાર કરતી વખતે તે મંત્રના અર્થનું રહસ્ય જ્યારે હૃદયમાં રમણુ કરે ત્યારેજ સંઘ્યાવંદન કર્યું કહેવાય.

સંઘ્યા વિધિની કેળવણી પણ કોઈ અનુભવી પુરૂષની છાયામાં ખેસી લેવાથીજ સંઘ્યા સુંદર રીતે કૃણિત થાય છે. માત્ર વાંચી સંઘ્યા કરવાથી સંઘ્યાનો સંપૂર્ણ સ્વાદ મળી શકતો નથી.

સંઘ્યા સાહિત્ય સંચય.

સંઘ્યા કરવા ઇચ્છનારે નીચેના પ્રાથમિક સાહિત્યો ભેળાં કરવાં.

૧. સેવા મગ્નુપ—એટલે સંઘ્યા સાહિત્ય રાખવા માટે એક નાની પેટી અને એક નાની પાટલી તૈયાર કરાવવી. સંઘ્યા કરતી વખતે પાત્ર રાખવા માટે તે પાટલી ઉપયોગી છે. તે પેટીમાં શ્રીભગવદ્ સ્વરૂપ અને ગુરુસ્વરૂપ વિરાજમાન કરવા માટે એક સિંહાસન પણ નિર્માણ કરાવવો. તે પેટી એવી નાની અને હલકી હોવી જોઈએ કે તે આપણે પ્રવાસમાં પોતાની સાથે સહેલાઈથી લઈ શકીએ.
 ૨. રેશમી અથવાં શણની પીતામ્બરી અથવા શુદ્ધ ધાતી તથા એક કપવચ્ચ.
 ૩. દર્શાસન અને કંબળાસન—ગાલીચાનું આસન—
 ૪. પંચગાત્ર, આચમની, તિથિ, અર્ગીઓ એ ત્રાંખાના અથવા ચાંદીના પાત્ર લેવા.
 ૫. કંકુ, કેસર, અગરબત્તી, ચંદનકાષ્ઠ, ગોરસી, સીપ, અને તિલક દેવાને માટે છાપો.
 ૬. કેશ સંવારણી-ફણી—, નેત્રાગ્રજન, સળિકા અને એક નિર્મળ દર્પણ.
-

સંઘ્યારંભ.

જે વૈષ્ણવે બ્રહ્મસંબંધની દીક્ષા લીધી છે તે જો કદી ભગ-
વદ્ સેવા નથી કરતો તો તેને ગુરૂ આજ્ઞા ઉલ્લંઘન જોડેલો
અપરાધ પડે છે, પણ આજ કાલ દરેક મનુષ્યને જોડેલો અવ-
કાશ નથી કે તે સંપૂર્ણરીતે શ્રીભગવદ્ સેવા કરી શકે. તેથી
સંઘ્યા કરતી વખતેજ દીનાનાથ, કૃપાળુ શ્રીકૃષ્ણ અને સદ્ગુરૂની
ભાવ સાથે સાધારણ સેવા પણ કરવી જોઈએ, તે પણ દયાનિધાન
પ્રભુ જરૂર માનશે. તેથી શ્રીનાથજી અને શ્રીમહાપ્રભુજીના દિવ્ય,
મનોહર રમણિક સ્વરૂપ-ચિત્રજી પધરાવવા તેઓ સેવા મગ્નપ-
માં સિદ્ધાસન ઉપર વિરાજમાન કરવાં.

સંઘ્યા કરી રહ્યા પછી ફળ, મેલ, મિશ્રી, વગેરે
ભાવથી શક્તિનુસાર તેઓશ્રીને અર્પણ કરવાં. થઈ શકે તો
શુદ્ધ જળની ઝારી આરોગાવવી. એમ કરવાથી અનંત ફળની
પ્રાપ્તિ થયા વિના રહેશેજ નહિ.

સમય.

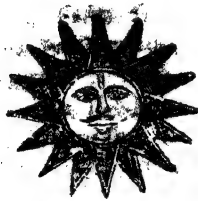
સંઘ્યા કરનારે ઉષ્ણકાલ જોડેલે ખરૌખર સ્ટેન્ડર્ડ ૫ વાગે
ઉઠવું. એ ઉત્તમ કાળ છે. એને બ્રાહ્મમૂર્તિ કહે છે. એ સમયે
ન ઉઠાય તો મધ્યમકાળમાં જોડેલે અરુણોદય જોડેલે પાંચ વાગે
ઉઠવું. એ વખતે પણ ન ઉઠી શકાય તો પ્રાતઃકાલ જોડેલે ૬
વાગે ઉઠવું. તે બિલકુલ કનિષ્ઠ કાળ છે. તેમાં લાચાર જરૂર

ઉઠવું. ઉઠતાં વેંતજ શ્રીકૃષ્ણ, શ્રીમહાપ્રભુ, શ્રીયમુનાજી અને મંત્ર દીક્ષા આપનારા સદ્ગુરુનું સ્મરણ કરવું. પછી આયુષ્યની અને આરોગ્યની વૃદ્ધિ ઇચ્છનારે સવારમાંજ મગમૂત્રનું ત્યાગ કરવા જરૂર ટેવ પાડવી, અને મૃતિકા (સાણુ સાથે નહિ) અને જળ વડે હાથ પગ શુદ્ધ રીતે ધોવાં. પછી ઔષધિનું દાતાણુ કરી ઠંડા જળ સાથે ૧૨ કોગળા કરવાં, નેત્રોમાં શીતળ જળનું છિરકાવ કરી મુખ ધોવું.

નોટ—કાંઈ પણ સુગંધ પુરૂષે આર્ય લોહીને વળુંસંકર કરનારા પશુઓના વાળવાળા બ્રશ સાથે અને અપવિત્ર પાકોડર સાથે મુખ ખિલકુલ સાફ કરવું નહિ, જેથી મુખમાં ઉલટીજ દુર્ગંધી પેદા થાય છે.

તે પછી શુદ્ધ જળ વડે શરીરને ધોઈ શિષ્યા પર્યંત સ્નાન કરવું. પ્રાતઃકાળમાં સ્નાન કરવાથી મનુષ્યમાં રૂપ, તેજ, શક્તિ પવિત્રતા, આયુષ્ય, આરોગ્યતા, નિસ્પૃહપણું, નકારા સ્વપ્નનું નાશ, ધીરજ અને ઉત્તમભુદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે. એમ અનુભવ સંપન્ન પુરૂષો કહે છે. તેથી પ્રાતઃકાલેજ સ્નાન કરવું. સ્નાન કરી સૂકા ટોવેલ સાથે શરીરને, અવશ્ય સારી રીતે પોછવું પછી આવડતો હોય તો શ્રીયમુનાજીકેનો પાઠ કરવો. પછી શુદ્ધ ધોતી ધારણ કરી તેના ચારે ખુણા અંદર નાખી, ડાબા ખભાપર ઉપવસ્ત્ર ધરી એકજ મુકરર કરેલ સંધ્યા સદનમાં ઉપસ્થિત થવું. પછી શ્રીનાથજી અને મહાપ્રભુજીને જગાડી, સિદ્ધાસન ઉપર વિરાજમાન કરી તેઓને સાષ્ટાંગ દંડવત કરી આસન ઉપર

પૂર્વાભિમુખ બેસવું. તેથી અગાઉ એક તાબ જળનો લોટો ભરી રાખવો. તે જળમાંથી પંચપાત્ર ભરવું. પ્રથમ પોતાના મસ્તકના કેશ સીધા કરી નેત્રાંજન વગેરેની ક્રિયા કરી પ્રભુના પ્રસાદી કુંકુમ સાથે લલાટ ઉપર શ્રીકૃષ્ણ ચરણ કમળની આકૃતિ તેજ-સ્વી ઉદ્ધર્વપુટુ તિલક અષ્ટાક્ષર મંત્ર-શ્રોકૃષ્ણઃ શરણ મમઃ બોલી કરવો. શ્રીકૃષ્ણ ચરણ કમળના દિવ્ય રજશ્રી સુગંધિત થયેલી શ્રીયમુનાજીની રજ હોય તો તે પોતાના મસ્તક વગેરે અંગો ઉપર લગાડવી, પછી ચિત્તને સ્વસ્થ કરી સંધ્યાનું આરંભ કરવું.



॥ અથ પ્રાતઃસંધ્યાઃ ॥



“સં” સારી રીતે “લ્લે” એટલે ધ્યાન કરવું. સંધ્યા શબ્દને અર્થ “સારી રીતે ભગવદ્ ધ્યાન” કરવું એવો થાય છે; અથવા સંધ્યા એટલે પ્રભુ સાથે સંયોગ કરવો. સંધ્યા કરતી વખતે સંધ્યા કરનારનું પ્રભુ સાથે સંબંધ થાય છે. આ પ્રાતઃસંધ્યા જે વખતે અંધકારમય રાત્રીનો મેળાપ રમણીય દિવસ સાથે થાય છે તે વખતે કરવાની છે. જે વખતે સંધ્યા કરવા સાડ આસન ઉપર બેસવું, તે વખતે એવી ભાવના કરવી કે મહાદેવ મન અંધકારમય રજનીમાંથી નીકળી જ્ઞાન-પ્રેમસ્વરૂપ શ્રીકૃષ્ણ-રૂપી અપ્રાકૃત દિનપ્રભામાં પ્રવેશ કરે છે.

૧ દેશશુદ્ધિકારક મંત્ર.

ૐ અપવિત્રઃ પવિત્રો વા સર્વાવસ્થાં ગતોઽપિત્રા ।

યઃ સ્મરેત્ પુંડરીકાક્ષં સ વાઘાભ્યંતરઃ શુચિઃ ॥૧॥

જ્ઞાનવ્યવહાર્ય—ૐ (અક્ષરબ્રહ્મ) યઃ (જે) અપવિત્રઃ વા પવિત્રઃ (અપવિત્ર અથવા પવિત્ર) સર્વે (બધી) અવસ્થામ્ (હાલ

તોમાં) ગતઃ (હોવા) અપિ (છતાં) યસ્મરેત્ (જે સ્મરણ કરેછે) પુઢરીકાક્ષં (કમળ નયન, શ્રીકૃષ્ણ) સ (તે) બાહ્યાભ્યંતર (બાહિરથી ને અંદરથી) શુભિઃ (પવિત્ર) (મહેત) (થાય છે.)

ભાવાર્થ:—પવિત્ર અથવા અપવિત્ર કોઈ પણ અવસ્થામાં મનુષ્ય હોય, તોપણ જો કદી શુદ્ધ ભાવથી કમળ નયન શ્રીકૃષ્ણનું અમૃત નામ સ્મરણ કરે છે તો અંતર અને બાહિરથી પરમ પવિત્ર થાય છે.

૨ આચમન.

ૐ કેશવાય નમઃ સ્વાહા

ૐ નારાયણાયનમઃ સ્વાહા

ૐ માધવાયનમઃ સ્વાહા

ઉપરોક્ત ત્રણ આચમનની ભાવના—

આચમન કરવા સાથે જે વખતે હસ્તમાં જળ ધારણ કરવામાં આવે છે તે વખતે જળના દર્શન કરવાં. શ્રીગીતાછમાં ભગવાન કહે છે કે રસોડહમસ જળમાં રસ હું છું. ભગવદ્-રસ શાન્તગુણ જળમાં વિરાજે છે. જેથી તેનું આચમન કરવાથી અંતર પવિત્ર થાય છે, રોગની નિવૃત્તિ થાય છે કારણ કે સર્વોપધી જળથીજ પોષાય છે, કંઈ દિવ્ય થાય છે. એવી આચમન વખતે ભાવના કરવી, દેવોનો દેવ કેશવ, બ્રહ્માનું કારણ નારાયણ,

અને મધુદત્ય સંહારક માધવના દર્શન તે આચમનવાળા જળમાં
કરવાં અને તેઓને વંદન કરવું. તે પછી હસ્ત પ્રક્ષાલન

ૐ ગોવિંદાયનમઃ

૩ શિલાબન્ધનમ્

ગાયત્રી મંત્ર.

ૐ મૂર્ધુવઃ સ્વઃ તત્સવિતુર્વરેણ્યં ભર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ
ધિયો યોનઃ પ્રચોદયાત્ ॥

માનવ્યપદાર્થઃ—ૐ (જ્ઞાનથી ભરપૂર તેજ) મૂઃ (નીચેનું લોક,
પૃથ્વી, સત, અસ્તિત્વ) મુવઃ (અન્તરિક્ષ ધામ, સ્વર્ગ વગેરે,
ચિદ, ચૈતન્ય) સ્વઃ (ઉપરનો લોક, સત્ય લોક, આનંદ)
સવિતુ (પેદા કરનાર) દેવસ્ય (પરબ્રહ્મનું) તત્ (તે) વરેણ્યં
(સેવનીય પ્રેમ કરવા લાયક) ભર્ગઃ (પ્રકાશ) ધીમહિ (ધ્યાન
ધરીએ છીએ) યઃ (જે) નઃ (અમારી) ધિયઃ (બુદ્ધિ)
પ્રચોદયાત્ (સારા કર્મોમાં પ્રેરે)

ભાવાર્થ—સકળ સૃષ્ટિ કારણ પરબ્રહ્મ શ્રીકૃષ્ણનું અનુપમ
સર્વથી ઉત્તમ-પ્રકાશ જે પરમ સેવનીય છે તેનું અમે ધ્યાન
ધરીએ છીએ. જે અમારી બુદ્ધિને શ્રેષ્ઠ કર્મોમાં પ્રેરે.

શિખા બંધનની ભાવના.

જેવી રીતે દોરડા વડે ખાંધેલો પક્ષી ક્યાંએ ઉડી શકતું
નથી તેવીજ રીતે સર્વ ભાવ ઉત્પન્ન કરવામાં કારણ જે મન છે

તે શિખા ખાંધનથી કયાં પણ ભટકી શકતો નથી પણ માત્ર ગાયત્રી મંત્રના ઉચ્ચ રહસ્યમાં સ્થિર થાય છે. એવી રીતે ચોટલી ખાંધતી વખતે મન-પક્ષીને ખાંધવાની ભાવના કરવી.

૪ પ્રાણાયામ મન્ત્ર.

ૐ મૂઃ ૐ મુઃ ૐ સ્વઃ ૐ મહઃ ૐ જનઃ

ૐ તપઃ ૐ સત્યં ૐ તત્સવિતુર્વરેણ્યં

ભર્ગો દેવસ્ય ધીમહિ ધિયોયોનઃ પ્રચોદયાત્ ।

ૐ આપો જ્યોતિ રસોમૃતં બ્રહ્મ મૂર્ધ્ન્યેવ સ્વરોમ્ ॥

જ્ઞાનવ્યવર્થઃ—ૐ મૂઃ (અસ્તિત્વ) ૐ મુઃ (જ્ઞાન) ૐ સ્વઃ (આનંદ) ૐ મહઃ (શ્રેષ્ઠતા) ૐ જનઃ (જનન શક્તિ) ૐ તપઃ (સર્વ દુઃખ સહન કરવાની શક્તિ) ૐ સત્યં (સત્ય નિષ્ઠા) સવિતુ (પેદા કરનાર) દેવસ્ય (પરંબ્રહ્મનું) તત્ (તે) વરેણ્યં (સેવનીય) ભર્ગઃ (પ્રકાશ) ધીમહિ ધ્યાન ધરીએ છીએ) યઃ (જે) નઃ (અમારી) ધિયઃ (બુદ્ધિ) પ્રચોદયાત્ (સારા કર્મોમાં પ્રેરે) આપઃ (જળ સ્વરૂપ બ્રહ્મ) જ્યોતિઃ (જ્યોતિ સ્વરૂપ બ્રહ્મ) રસઃ (રસ સ્વરૂપ બ્રહ્મ) અમૃતમ્ (મોક્ષ સ્વરૂપ બ્રહ્મ) બ્રહ્મ (સૃષ્ટિનું અવિકૃત કારણ) મૂર્ધ્ન્યેવ સ્વરોમ્ (ઉત્પતિ સ્થિતિ અને લય કરનારી શક્તિ) (છે)

ભાવાર્થ—પરમાત્મા શ્રીકૃષ્ણનું સર્વશક્તિયુક્ત તેજ સર્વ લોકમાં વ્યાપક છે તે અલૌકિક તેજ જળસ્વરૂપ, રસસ્વરૂપ

અને અમૃતસ્વરૂપ છે.

ભાવના:—પ્રાણાયામ કરતી વખતે સર્વ વ્યાપી ભગવદ્ તેજમાં મન પ્રવેશ કરે છે જેથી મનની વિશુદ્ધ અવસ્થા થતાં તે સર્વ શક્તિ યુક્ત તેજ સાથે એકીભૂત થાય છે એવી પ્રબળ ભાવના કરવી.

૫ સંકલ્પ મંત્ર.

ॐ મમોપાત દુરિત ક્ષયાર્થે શ્રીકૃષ્ણ પ્રીત્યર્થે પ્રાતઃ
સંઘોપાસનમહં કરિષ્યે ॥

સાન્વયપદાર્થ:—મમ (મહારા) ઉપાત (થયેલ) દુરિત (પાપ) ક્ષયાર્થ (નાશ કરવા માટે) શ્રીકૃષ્ણ (ભગવાન) પ્રીત્યર્થ (પ્રેમ સંપાદન કરવા માટે) પ્રાતઃ (સવારની) સંઘ્યા (સંઘ્યા) ઉપાસનં (ઉપાસના) અહં (હું) કરિષ્યે (કરું છું.)

ભાવાર્થ:—દૈવ નિશ્ચય સાથે સંકલ્પ કરવો કે હું મહારા સમગ્ર પાપ ભસ્મીભૂત કરવા સાથે શ્રીકૃષ્ણની પ્રસન્નતા સંપાદન કરવા માટે ભગવદ્ આજ્ઞા રૂપ પ્રાતઃ સંઘ્યા કરું છું.

ભાવના:—મનુષ્ય વૃક્ષનું પીઞ છે મનુ. એવા મન રૂપી પીઞને દિવ્ય કરવા સાથે સર્વથી ઉચ્ચ નિશ્ચય કરવાની આવશ્યકતા છે તેથી મનની અંદર જે પાપમય મલીનતા રહેલ છે તેને દગ્ધ કરવા સાથે અને વૈદમયા યુદ્ધિ કરવા સાથે હું પ્રાતઃ સંઘ્યા કરું છું. એવી નિશ્ચયની ઉપરોક્ત સંકલ્પ સાથે અચલ અગ્નિ પ્રકટ કરવી

૬ આચમન મન્ત્ર.

ૐ સૂર્યશ્ચ મામન્યુશ્ચ મન્યુપતયશ્ચ મન્યુકૃતેભ્યઃ પાપેભ્યો
રક્ષતાં, યદ્રાત્ર્યા પાપમકાર્ષી, મનસાવાચા હસ્તાભ્યાં, પદભ્યા-
મુદરેણ શિશ્ના, રાત્રિસ્તદવલંપતુ યત્કિંચિદુરિતં મયિ, इदमहं
माममृतयोनौ, सूर्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा ॥

સાન્વયપદાર્થઃ—સૂર્યઃ (સૂર્યં બ્રહ્મ) ચ અને મન્યુ (યજ-
બ્રહ્મ) મન્યુપતયઃ (યજપતિઓ) મન્યુકૃતેભ્યઃ (અવિધિપૂર્વક ઠર્મ
કૃત ક્રોધથી) પાપેભ્યઃ (પાપોથી) મા (મહારી) રક્ષન્તામ,
(રક્ષા કરે) યદ્ (જ) રાત્ર્યા (રાત્રિએ) મનસા (મનથી)
વાચા (વચનથી) હસ્તામ્યામ્ (બે હાથથી) પદભ્યામ્ (બે
પગથી) ઉદરેણ (પેટથી) શિશ્ના (સિંગથી) પાપ (પાપ)
અકાર્ષી (ક્ષીધાં છે) તત્ (તે) રાત્રિ (રજનિ, આધિદૈવિક સમય)
અવલંપતુ (ફર કરે) યત્ (જ) કિંચિત્ (કાંઈ) દુરિતં (ખીણ
પાપ) મયિ (મારામાં) इदं (આ) (પાપ) अहं (હું) माम्
(મારા) अमृतयोनौ (ભક્તિ મુક્તિના કારણ રૂપ) ज्योतिषि
(હૃદયના મધ્યમાં રહી પ્રકાશ કરનાર) सूर्ये (સૂર્ય ભગવાનમાં)
जुहोमि (હોમું છું) स्वाहा (સંકળ થાઓ.)

ભાવાર્થઃ—આધિ દૈવિક સૂર્ય, યજરૂપ વિષ્ણુ, યજપતિ
બ્રહ્માત્મક ઈન્દ્ર, એ સર્વે અવિધિપૂર્વક કરેલાં ઠર્મોથી ઉદ્ભ-
વેલાં પાપોથી મહારી રક્ષા કરે. રાત્રીમાં મં જ પાપો મન,

વાણી, હસ્ત, હિર, અને શિશ સાથે કીર્તી હોય તેઓ નષ્ટ થાઓ અને જે અન્ય પાપો મહારી અંદર છે તેઓ પણ દગ્ધ થાઓ. જે માટે મારા હૃદયકમળની અંદર અમૃત યોનિ-જ્યોતિ સ્વરૂપ સૂર્યાગ્નિમાં હવન કરે છું અને આ મારો હવન ક્ષણીભૂત થાઓ એટલે ફરીથી હું પાપ નહિ કરે

ભાવના—દરરોજ જાણ-અજાણમાં મનુષ્યથી ઘણાંજ પાપો થાય છે, તે પ્રભુની જુદી જુદી શક્તિઓ સાક્ષીવત્ જોઈ રહી છે. તે સર્વ પાપો દૂર કરવા અને પૂર્વ જન્મના પાપો ક્ષય કરવા સારું સર્વ શક્તિઓનો નાથ-ભગવાનના શરણમાં રહી હૃદયમાં રહેલી દિવ્ય આદિ દૈવિક અગ્નિમાં સર્વ ઔપધી-મય જળ, સામગ્રીની આ આયમન સાથે આહુતી આપવાથી જીવ શુદ્ધ-પુદ્ગ થાય છે. એવી ભાવના કરવાની દરરોજ ખિદ્કુલ ઘણી આવશ્યકતા છે.

ૐ કેશવાય નમઃ સ્વાહા ॥ ૐ નારાયણાય નમઃ સ્વાહા ॥
ૐ માધવાય નમઃ સ્વાહા ॥ ૐ ગોવિંદાય નમ સ્વાહા ॥

૭ માર્જન મન્ત્ર.

ૐ આપો હિષ્ટા મયો ભુવઃ
ૐ તાન ઉર્જે દધાતન
ૐ મહેરણાય ચક્ષસે
ૐ યોગશિવ તમે રસમ્

ॐ તસ્ય ભાજયતેહન
 ॐ ઉશતીરિવ માતરઃ
 ॐ તસ્મારજ્ઞ મામવ
 ॐ યસ્ય ક્ષયાય જિન્વથ
 ॐ આપોજન યથાચનઃ

સન્વયપદ્યાર્થઃ—આઃ (હે જળ સ્વરૂપ) બ્રહ્મ (સર્વ
 પ્રાણીઓને) મયો મુઃ (સુખ આપનાર) હિઠા (થાઓ) તાઃ
 (તે જળ) નઃ (અમને) ઉર્જે (અન્ન માટે) દધાતન
 (સ્થાપો) મહે (માટે) રણાય (બ્રહ્મ દર્શન માટે) (અને)
 ચક્ષસે (પ્રવચન માટે સ્થાપો) (હે જળ સ્વરૂપ બ્રહ્મ) યઃ
 (જે) વ (તમારો) શિવતમઃ (કલ્યાણકારી) રસઃ (રસ)
 (છે) તસ્ય (તેના) ભાજયત (ભાગીદાર કરે) હહ (અહીંઆ)
 નઃ (અમને) ઉશતી (ધ્વંષતી) હવ (જેમ) માતર (માતા)
 (જેમ માતા પોતાના પુત્રનું ભંડું ધ્વંષતાં તેને રસથી પોષણ
 કરે છે તેમ) તસ્મૈ (તે માટે) આપઃ (હે રસરૂપ જળ) અહં
 (ચારે ભણીથી) વઃ (તમને) ગમામ (પામીએ છીએ) યસ્ય
 (જેના) ક્ષયાય (નિવાસ માટે) નઃ (અમોને) જિન્વથ (તૃપ્તિ
 આપો છો) જનયથા (પ્રજા ઉત્પન્ન કરવામાં સમર્થ કરે.)

ભાવાર્થઃ—હે જળરૂપ બ્રહ્મ આપ સુખદાતા છો આપ કૃપા
 કરી અમને પુષ્ટિકારક અન્ન દાન કરો, આપના દર્શનાર્થે અમને
 અધિકારી કરો. હે બ્રહ્મરૂપ જળ જેવી રીતે માતા પોતાના

ખાળકને દૂધપાન કરાવી તેને પોષે છે, તેવીજ રીતે આપ કદ્યાણુ-
કારી રસથી અમને પોષે. જે રસના એક અંશથી આપ
જગતને વૃક્ષ કરે છે તે રસથી અમે સદા વૃક્ષ રહીએ.

ભાવના:—માર્જન-શુદ્ધિ-મંત્રમાં એટલી શક્તિ છે કે જે
પુરુષ અર્થાં પૂર્વક ઉચ્ચાર કરતાં નિત્ય જળ સાથે શરીરને
માર્જન કરે છે તેનું સર્વ ઇન્દ્રિયો સહીત અંગ શુદ્ધ થઇ ઉત્ત-
મોત્તમ આકર્ષણ શક્તિને પ્રાપ્ત કરી સર્વ પ્રકારના અન્નને પ્રાપ્ત
કરે છે, એટલે દેહ યુક્ત જીવને પવિત્ર અન્નની સદા પ્રાપ્તિ થાય
છે અને રસ રૂપ પ્રભુ તેને માતાની માફક ધીરે ધીરે પોષણ કરી
પોતાના અનુભવને માટે અધિકારી બનાવે છે; પછી તે જીવાત્મા
સદા સર્વદા ભગવદ્ રસથી વૃક્ષ થાય છે. એવી ભાવના કરવી.

૮ અઘમર્ષણ મન્ત્ર.

ॐ દ્રુપદાદિવ મુમુચાનઃ સ્વિનઃ સ્નાતો મલાદિવ પૂતં
પવિત્રેણે વાજ્ય માપઃ શુન્ધન્તુ મૈનસઃ

સ્તાન્વયપદાર્થ:—(પગમાં પહેરેલી) દ્રુપદાત્ (પાડુકાથી)
હવ (જેમ) (પુરુષ પાડુકાની ઉપાધિથી છુટો થાય છે) મુમુચાનઃ
(છુટો થાય છે) સ્વિનઃ (પરસેવાવાળો મનુષ્ય) સ્નાતઃ (સ્નાન
કરવાથી) મલાત્ (મેલથી) હવ (જેમ) ભાજ્યં (વી) પવિત્રેણ
(પવિત્ર વસ્ત્રવડે ગાળવાથી) હવ (જેમ) પૂતં (પવિત્ર)

(થાય છે) (એવીજ રીતે) આપઃ (હે જળ સ્વરૂપ બ્રહ્મ)
મા (મને) એતસઃ (પાપથી) શુન્ધન્તુ (શુદ્ધ કરે.)

ભાવાથ—પત્રમાં પહેરેલી પાદુકાથી છૂટો થયેલ પગ
જેમ પાદુકાની ઉપાધિથી મોકળો થાય છે અને જેમ શરીરમાં
પરસેવો આવવાથી શરીર સ્નાન કરવાથી શુદ્ધ થાય છે અને
જેમ મૃત તપાવવાથી શુદ્ધ થાય છે. તેમ હે જળરૂપ બ્રહ્મ મહને
પાપોથી મુક્ત કરે.

ભાવના:—જમણાં હાથમાં જળ લઈ નાકના જમણા છિદ્ર
આગળ રાખી ઉપરનો મંત્ર મનમાં ધોલી તે નાસિકા દ્વારા રેચક
સરવો—ખહાર કાઢવો. પછી તે જળને ળેચા વગર ડાબી બાજુએ
જેરથી ફેંકી દેવું, અને એવી ભાવના કરવી કે તે જળમાં નીક-
ળેલા પાપ પુરૂષના હબરો કટકા થઈ ગયા.

આચ્ચમન

ૐ કૈશવાયનમઃ સ્વાહા ૐ નારાયણાયનમઃ સ્વાહા

ૐ માધવાયનમઃ સ્વાહાઃ (ૐ ગોવિંદાય નમઃ)

તે પછી ગાયત્રી મંત્ર સાથે ત્રણવાર સૂર્યનારાયણને અર્ક
આપવો.

૧ સૂર્ય ઉપસ્થાન.

ૐ ઉદ્યન્તમ સસ્પરિસ્વઃ પશ્યન્ન ઉત્તરમ્ ।

દેવં દેવત્રા સૂર્યમગન્મ જ્યોતિ રુત્તમમ્ ॥૧॥

ઉપસ્થાન શબ્દનો અર્થ:--ઉપ-નજદીક અને સ્થાન-ઁસવું એટલે સૂર્યરૂપી પરમાત્માની સમીપ ઁસવું તે.

સાન્વયપદાર્થ:—દેવેત્રા (ભગવાનવડે રક્ષિત થયેલા અને) પારિ (ચોતરફ) સ્વઃ (સ્વર્ગલોક) પદ્યન્તઃ (ઁતાં) વયં (અમે) રૂત્તમમ્ (સેવોત્તમ) જ્યોતિ (પ્રકાશરૂપ) દેવં (શ્રીકૃષ્ણદેવ) સૂર્યમ્ (સુર્ય ભગવાનનું) રૂદ (અત્યંત) અગન્મઃ (ધ્યાન ધરીએ છીએ)

ભાવાર્થ—ભગવદ્ સમીપ ઁસવું ઘણી કઠણ વાત છે. દરરોજ સંઘ્યા કરતી વખતે આ ઉપસ્થાન મંત્રનો અર્થ વિચારી મન ઉપર અર્થના રહસ્યની ધારા વહેવડાવવાથી મન ધીરે ધીરે શ્રીભગવદ્ નિકટ ઁસવા સમર્થ થઈ શકશે. આ મંત્રમાં એટલી શક્તિ છે કે જે ભાગ્યશાળી પુરૂષ ધ્યાનપૂર્વક મંત્રોચ્ચાર કરશે તો મનને પ્રથમ પ્રકૃતિનાં પદાર્થોમાંથી ઁચી એટલે શરીરમાંથી પછી જીવાત્માના દિવ્ય પ્રકાશનું અનુભવ કરી શકે છે. પછી ત્યાંથી ઉપર ચડે છે ત્યારે પરમાત્મા નિકટ જાય છે જ્યાં તેને કેવળ ભગવદ્ સ્વરૂપનો અનુભવ થાય છે. આ પ્રથમ મંત્રમાં પુરૂષના મનને ત્રણ અવસ્થાનું ભાન થાય છે.

ક. ૧ રૂદ વયં નમસસ્પારિ ।

૨ સ્વઃ પદ્યન્ત રૂત્તમમ્ ।

૩ દેવં દેવેત્રા સૂર્યમગન્મ જ્યોતિ રૂત્તમમ્ ।

અર્થ:—૧. અમે પ્રકૃતિને ભેદી ઉપર ચડવા શક્તિમાન થઈએ, એટલે મનને અધિકાર નાશ થાય જેથી પ્રકૃતિ-દુનિયાના અને સ્વર્ગના પદાર્થ-માંથી મન ખેંચી કાઢી જી નિર્ગુણ ઉચ્ચ-અવસ્થામાં પ્રવેશ કરીએ.

૨. અધિક ઉત્તમ પોતાના જીવાત્માના તેજનું અનુભવ કરતાં કરતાં ઉપર ભગવદ્ભોકમાં સ્થિતિ કરીએ.

૩. ઉત્તમોત્તમ-સર્વથી શ્રેષ્ઠ-જ્યોતિને પ્રાપ્ત કરીએ એટલે ભગવદ્ સમીપ આવીએ જેથી ઉત્તમ કોઈ બીજી વસ્તુ નથી. એટલે પ્રથમ મન્ત્રનીજ ભાવનાથી પુરૂષ સૂર્ય-પરમાત્મા-નિકટ આવી પહોંચે છે.

સ્વ. ૐ ઉદુત્યં જાતવેદસં દેવં વહન્તિ કેતવઃ ।

દ્વશે વિશ્વાય સૂર્યમ ॥૨॥

સાન્વયપદાર્થ:—ત્યમ (તે) જાતવેદસં (જ્ઞાન સ્વરૂપ) સૂર્યમ (આધિ દૈવિક સૂર્યને) દેવં (દેવને) કેતવઃ (કિરણો) વિશ્વાય (જમત માટે) ઉદ્ (ઉત્કર્ષથી) દ્વશે (પ્રકાશને માટે) વહન્તિ (ધારણુ કરે છે).

ભાવાર્થ:—સૃષ્ટ પદાર્થ માત્રને યથાર્થ રીતે જાણનારા સર્વજ્ઞ ભગવાનને જ્ઞાની લોકો પ્રાપ્ત કરે છે અને તે ભગવદ્ સ્વરૂપને યથાર્થ ઝોધ પણ તેઓ કરી શકે છે.

ગ. ૐ ચિત્રં દેવાના મુદગાદનીકં ચક્ષુર્મિત્રસ્ય વરુણ

સ્યામેઃ ॥ આપ્રાચ્યાવા પૃથ્વી અન્તરિક્ષ ૫ સૂર્ય આત્મા
જગતસ્તસ્થુષ્ઠ ॥૩॥

સાન્વયપદાર્થઃ—દેવાનામ (દેવતાના) અનીકં (સમૂહરૂપ)
મેત્રસ્ય (મિત્ર દેવતાના) કરુણસ્ય (વરુણ દેવના) અમે (અગ્નિદેવના)
ઋષુઃ (અશ્વરૂપ) (આ સૂર્ય) ચિત્રં (વિચિત્રતાથી) ઉદગાત (હૃદય
માંથી છે) ચ (અને) જગત (જગત જગતના) તસ્થુષ્ઠઃ (સ્થાવર-
જગતના) આત્મા (આત્મ સ્વરૂપ) સૂર્યઃ (સૂર્ય) આધિ દૈવિક
સૂર્ય પોતાની નિર્ગુણ કાન્તિથી) અન્તરિક્ષં (અન્તરિક્ષને)
આપ્રાપ્ત્વી (સ્વર્ગ અને પૃથ્વીને) આપ્રાઃ (પૂર્ણ કરતા).

ભાવાર્થઃ—સમગ્ર જગતના નેત્ર સ્વરૂપ કાન્તિમય-કિરણ-
જન્ય-સ્વર્ગ પૃથ્વી અને આકાશને સ્વકિરણો સાથે વ્યાપ્ત કરનાર
અને સ્થાવર જંગમ વિશ્વના અંતરયાત્રી એવા સૂર્ય-બ્રહ્મા-આપ
માશ્વર્ય યુક્ત મહારા હૃદયમાં હૃદય થઈ મહારા અજ્ઞાન અંધકાર
ને હરણ કરી દેયો.

ઘ. ૐ તન્મહુર્દેવહિતં પુરસ્તાચ્છુક્રમુચ્ચરત્ ॥ પશ્યેમ શરદઃ
શતં જીવેમ શરદઃ શતં શૃણુયામ શરદઃ શતં પ્રબ્રવામ
શરદઃ શતમદીનાઃ સ્યામ શરદઃ શતં ભૂયશ્ચ શરદઃ
શતાત્ ॥૪॥

સાન્વયપદાર્થઃ—તત્ (તે) ચક્ષુ (નેત્ર સ્વરૂપ) દેવહિતં

(દેવતાનું હિત કરનાર) શુકં (શુદ્ધ) પુરસ્તાત (પૂર્વ દિશામાં) ઉચ્ચરત (હૃદય પામતું) (જે સૂર્યનું તેજ છે તેના ઉપસ્થાનથી) શતં (એકસો) શરદઃ (વર્ષ) પર્યેમ (બેઘંચે) શતં (એકસો) શરદ (વર્ષ) જીવેમ (જીવીએ) શતં શરદઃ (સો વર્ષ) શૃણુયામ (સાંભળીએ) શતં શરદ (સો વર્ષ) પ્રવ્રજમ (ખોલીએ) શતં શરદઃ (સો વર્ષ) અરીના (તુચ્છ, દીનતા રહિત) સ્યામ (થઈએ) મૃયઃ (ફરીથી વધારે) શતાન્ (સોથી વધારે) શરદઃ (વર્ષ) (જીવીએ, બેઘંચે, સાંભળીએ ઇત્યાદિ)

ભાવાર્થ:—હમણાં આ ચોથા ઉપસ્થાન મંત્રના ઉચ્ચારથી સંકેત કરનારો કહે છે કે તે દિવ્ય પવિત્ર તેજ મારી અંદર પ્રકટ થઈ ગયો છે અને કહે છે કે તે ભગવદ્ સ્વરૂપ વીર્યાવાન છે, અને સત્ય નેત્ર-જ્ઞાન પાણી એજ છે. એવી દિવ્ય દષ્ટિ તેની થાય છે. અને તે પરમ શ્રદ્ધાથી કહે છે કે—

૧ હું સો વર્ષ પર્યંત જીવિત રહી દિવ્ય દષ્ટિ સાથે આપ-શ્રીના મહિમાનું નિરીક્ષણ કરીશ.

૨. સો વર્ષ પર્યંત પૂર્ણ આયુષ્યનેા અનુભવ કરી ઉચ્ચ પુરૂષાર્થ કરીશ.

૩. સો વર્ષ પર્યંત શ્રવણ શક્તિ સાથે દિવ્ય જ્ઞાન સુધા રસનું પાન કરીશ.

૪. સો વર્ષ પર્યંત તે રસિક જ્ઞાનનું દાન અધિકારી જીવાને કરતો રહીશ.

૫. સો વર્ષ પર્યંત અદીન બળવાન રહીશ. નહિ માત્ર એટલું પણ સો વર્ષથી પણ અધિક આયુષ્ય પ્રાપ્ત કરી ઉચ્ચ પુરુષાર્થ કરતો રહીશ.

૧૦ ગાયત્રીસ્વરુપનું સ્મરણ.

ૐ તેજોઽસિ શુક્રમસ્યમૃતમસિ ધામનામાસિ ॥

પ્રિયં દેવાના મના ધૃષ્ટન્ દેવયજનમસિ ॥

સાન્વયપદાર્થ—તેજ (તેજપુંજ) અસિ (છો) શુક્રમ્ (પ્રકાશ, નિર્મળ જ્યોતિ) અસિ (છો) અમૃતં (અમૃતપદ) ધામ (સ્થાન) નામ (પરમ પ્રભાવશાળી) અસિ (છો) દેવાના (દેવાના) અનાદૃશન્ (સર્વોત્તમ) પ્રિયં (પ્રેમ પ્યારા) અસિ (છો) દેવયજનમ્ (દેવપૂજ્ય) અસિ (છો).

ભાવાર્થ:—હે ગાયત્રી સ્વરૂપ પરબ્રહ્મ આપ સર્વ પ્રકાશના કારણ છો. આપ અલૌકિક પ્રકાશ સ્વરૂપ છો. આપ મન સાથે બ્યાન કરવા લાયક છો. આપના ભક્તોનાં પણ મંગળ દર્શન કરી સુખ પુરૂષો તેઓને નમં છો. આપ દેવ પ્રિય છો. આપનું દેવતાઓ પણ યજન કરે છે. એવી રીતે એકાગ્રતા પૂર્વક સ્મરણ કરી ગાયત્રી મંત્રનું પ્રેમ સાથે જપ કરવો. હવે ગાયત્રી એટલે શું?

ગાયન્તમ્ ત્રાયતે યસ્માત્ ઇતિ ગાયત્રી ઉચ્યતે ॥

અર્થ:—ગાનારત્રી-ગાયત્રી મંત્રનું જ ગાન કરે છે તેની-જ રક્ષા કરે છે તે ગાયત્રી કહેવાય છે.

ગાયત્રી મંત્રનું રહસ્ય સાથે જપ કરનારાઓમાં અપૂર્વ ઉત્સાહ, અપૂર્વ જ્ઞાન અને અપૂર્વ અમાનુષિક શક્તિ વધે છે.

૧૧ પ્રભુ પાસેથી ક્ષમા યાચના.

યદક્ષરં પદભ્રષ્ટં માત્રાહીનં તુ યદ્ભવેત્ ॥

તત્સર્વં ક્ષમ્યતા દેવ પ્રસીદ્ય પરમેશ્વર ॥

સાન્વયપદાર્થ—પરમેશ્વર (હે પ્રભુ) યત્ (જે) અક્ષર (અક્ષર) પદ (પદ) માત્રા (માત્રા) ભ્રષ્ટં (અપભ્રંશ) હીનં (રહિત) યદ્ભવેત્ (જો થાય) તુ (ખરેખર) તત્ (તે) સર્વં (સર્વને) ક્ષમ્યતાં (ક્ષમા કરે) દેવ (ભગવાન) પ્રસીદ્ય (પ્રસન્ન થાઓ)

ભાવાર્થ—હે ઠરણાળુ પ્રભુ ઉપરની સંધ્યા વિધિહીન અથવા મંત્રોના અક્ષર, પદ, માત્રા રહિત ઉચ્ચાર થઇ ગયો હોય તો હે દેવ તે માટે હું ક્ષમા યાચું છું. પ્રભુ પ્રસન્ન થાઓ !

૧૨ સંકલ્પ મન્ત્ર.

ૐ અનેન પ્રાતઃ સંધ્યાચ્ચેન । કર્મણા શ્રીભગવાન્સર્વાત્મક પ્રીયતાં નમમ ॥

ભાવાર્થ—નિઃકામ વૃત્તિથી કરેલી આ પ્રાતઃસંધ્યા ઠમ સર્વાત્મા ભગવાનને પ્રિય થાઓ તે માટે નમન કરીએ છીએ.

આચમન.

ૐ કેશવાયનમઃ સ્વાહા ૐ નારાયણાયનમઃ સ્વાહા

ૐ માધવાયનમઃ સ્વાહા (ૐ ગોવિંદાયનમઃ)

ૐ તત્સત્ શ્રીકૃષ્ણાર્પણમસ્તુ ॥

ૐ શાન્તિ !

ૐ શાન્તિ !!

ૐ શાન્તિ !!!

સર્વેન્દ્રિય સ્પર્શ કરવો એટલે સંધ્યોપાસના કર્યો બાદ
તે પોતાના તેજોમય કર કરમળો વડે ધીરે ધીરે પોતાની સર્વ
ઇન્દ્રિયોને સ્પર્શ કરી ઇન્દ્રિયોને ચેતનમય કરવી.



કીર્તન.

પ્રભુને જગાડવાનું પદ.

ભૈરવ.

નંદનંદન તુમ જાગો (૨)

પ્રાતઃ ભયો, ભાનુ ઉદયો, અખતો નિદ્રા ત્યાગો. નંદનંદનં
પક્ષી યુગ્મજે, નવનિકુન્જજે, ઉઠકે નવનીત માગો. નંદનંદનં
કૃપા નિધાન, ભક્તિ વિધાન, સ્નેહ શ્રીમુખમેં લાગો. નંદનંદનં
છાડે શૈયા, શુભગ ઠનૈયા, બરે ભુજસુંદર આવત આગો. નંદનંદનં



ગુરુસ્તવન

આશાવરી.

અવનિ મહ્ય, અગ્નિરપ
 વદન ચંદ્ર કૃષ્ણ ભુપ. અવનિ૦
 દૈવ જીવ દરસ દેત, હરત તાપ શરણ લેત,
 અંધિ પદ્મ સેવ સુદેત. અવનિ૦
 વિરહ દગ્ધ, તૃપિત ભક્ત, સ્વાદ લેત સુધા સેત;
 કરત વૃષ્ટિ કુસુમ શ્વેત. અવનિ૦

શ્રીયમુનાજીનું પદ.

જા મુખતે શ્રી યમુને યહ નામ આવે. જામુખતે.
 તાપર કૃપા કરે શ્રીવલ્લભ પ્રભુ,
 સોધ શ્રીયમુનાજીકો ભેદ પાવે. જામુખતે.
 તનમન ધન સગ્ન લાલ ગિરિધરનકો,
 દેહે ચરન જાળ ચિત લાવે. જામુખતે.
 છીતસ્વામી ગિરિધરન શ્રીવિકૃલ,
 નેનન પ્રગટ લીલા દિખાવે. જામુખતે.

મંગલ ભોગનું પદ.

ખિલાવલ.

કરત કલેહ નંદકિશોર (૨)
 શ્વેત દુગ્ધ ઝોર માખન મિશ્રી, ઉપર સુંદર ઠોર. કરત
 માતૃ ચરણ પ્રકૃહલીત ભઘ નિરખત,
 (ઝોર) વજ્ર ભક્તનકે ઝોર
 સુંદરદાસ નિરખ અમૃત મુખ
 નૃત્ય કરત મન મોર. કરત કલેહ.



મંગલા આરતિકે પદ.

ભૈરવ.

મંગલ આરતિ ત્રીગોપાલકી (૨)
 નિત્ય પ્રતિ મંગલ, હોત નિરખ મુખ,
 ચિતવની નયન વિશાળકી. મંગલ૦
 મંગલ રૂપ રયામ સુંદરકો, મંગલ બકુટી સુભાલકી;
 ચતુર્ભુજ પ્રભુ સદા મંગલ નિધિ,
 ખાનિક શ્રીગિરિધર લાલકી. મંગલ૦



શ્રીકૃષ્ણ ક્યાન

દ્રુપદ.

(શ્રી) કૃષ્ણ ક્યાન, સુખ નિધાન
 પૂર્ણ કામ, શાન્તિ ધામ. કૃષ્ણ૦
 ગોવિંદ ચંદ્ર, ગુણ નિધાન,
 પ્રેમ રૂપ, કામ કામ;
 ચિત ચક્રાર, માન માન,
 સત્ય જાણ, ઐજ ક્યાન. કૃષ્ણ૦
 સુધા રૂપ, સુંદર રયાસ
 દેત જીવ, અભય દાન,
 રટત નામ, દિવસ ચામ
 સુંદર દાસ, રયામ રયામ. કૃષ્ણ૦



卷之六

卷之六

卷之六

卷之六



卷之六

卷之六

卷之六

卷之六

